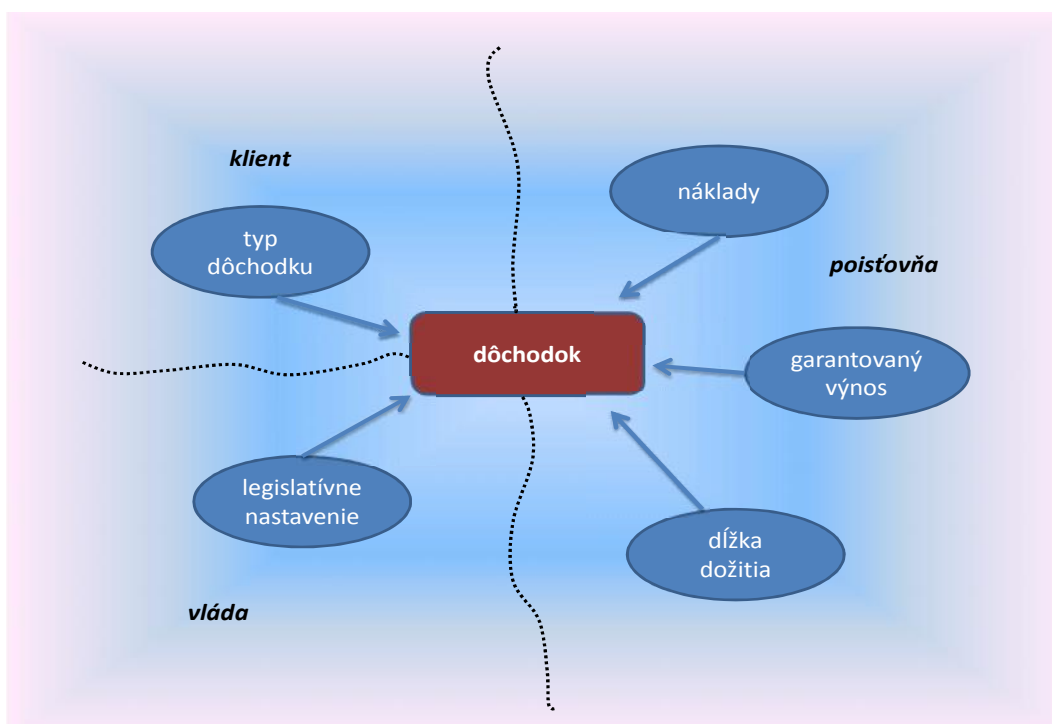

Princíp kalkulácie doživotných dôchodkov z II. piliera

Súasný systém výplaty dôchodkov z II. piliera pozná tri základné druhy dôchodkov: doživotné, doasné (vyplácané poisovami) a programový výber (vyplácaný DSS). Doživotný dôchodok je ažiskovým, keďže prioritou dôchodkového systému je zabezpečenie pravidelnej renty pre dôchodcu, ktorú bude pobera do konca života. Dokument sa preto venuje práve tomuto druhu dôchodku a faktorom, ktoré vplývajú na jeho konenú výšku.

Výšku doživotného dôchodku ovplyvujú tri strany: poisov a, vláda, ale aj samotný klient – sporiteľ, aj keď každá z týchto strán iným spôsobom a rozličnými nástrojmi. Avšak všetky napokon vedú ku konenej výške dôchodku. Túto situáciu možno jednoducho znázorniť takto:

Vplyv jednotlivých subjektov i faktorov budeme analyzovať v ďalšom texte.

Ako ovplyvní výšku dôchodku sporiteľ ?

Systém dáva pri doživotnom dôchodku sporiteľovi na výber viacero možností: jednoduchý doživotný dôchodok, dôchodok s pozostalostným krytím na jeden rok, dôchodok s pozostalostným krytím na dva roky. Každá z týchto možností má ešte dve varianty: fixný dôchodok – poberaný v rovnakej sume počas celej doby (s výnimkou podielov na prebytkoch) a indexovaný dôchodok – každoročne zvyšovaný o vopred dohodnuté percento. Z tohto hľadiska má tak sporiteľ na výber šesť možností a výška dôchodku pri každej z nich je odlišná.

Najvyšší ponúkaný dôchodok dosiahne sporiteľ, ktorý si vyberie fixný a bez pozostalostného krytia. Naopak, najnižší dôchodok v rámci vystavenia ponuky je indexovaný dôchodok s pozostalostným dôchodkom na dva roky. Kým pozostalostný dôchodok absolútne znižuje výšku mesačného doživotného dôchodku (keďže jeho časť sa nevypláti dôchodcovi, ale pozostalým po jeho smrti), o vzáhu indexovaného a fixného sa to jednoducho povedať nedá. Kým sporiteľ môže byť rozdiel medzi fixným dôchodkom a indexovaným pomerne značný – v prospech fixného, asom sa

indexovaný dôchodok postupne zvyšuje, a po uplynutí istého času je už vyšší než fixný, ktorý sa nemení. Rozhodnutie o type dôchodku, ktoré sporiteľ v sebe kúpy urobí, má tak priamy vplyv na to, aký vysoký bude, a ako sa môže v budúcnosti meniť.

Ako ovplyvní výšku dôchodku vláda?

Vláda prostredníctvom legislatívy nastavuje základný rámec fungovania celého systému sporenia i vyplácania dôchodkov. Od tohto nastavenia závisí, aké možnosti sporiteľ bude mať, ako silná či slabá konkurencia sa vo výplatnej fáze vytvorí, ale dôležité je aj to, ako nadbytoknými požiadavkami systém predraží alebo, naopak, zlacní. Napríklad, samotná požiadavka štátu, aby sa doživotné dôchodky počas prvých 7 rokov poberania dedili (čo sa nikde vo svete nepoužíva) spôsobuje, že nie všetky úspory môže sporiteľ vyplatiť dôchodcom, ale časť musí vyplatiť tretím osobám. Nižší objem peňazí určený na výplatu dôchodkov tak celoplošne spôsobuje nižšie dôchodky a to rádovo až o niekoľko percent.

Rovnako je pre výšku dôchodkov určenú aj stabilita celého systému. Ak hrozia jeho neustále a zásadné zmeny, je odhad budúceho vývoja kúpy ových veličín výrazne ťažký až nemožný. To negatívne vplyva na výšku dôchodkov.

Ako ovplyvní výšku dôchodku sporiteľ?

Pri výpočte doživotného dôchodku musí sporiteľ brať do úvahy najmä tri najdôležitejšie faktory: náklady, výšku garantovaného zhodnotenia a dĺžku dožitia.

Náklady S výplatou dôchodkov sú vždy spojené určité náklady. Tie vznikajú na samotnom začiatku, pri prípravách inštitúcie na spustenie systému výplat a aj počas samotného procesu uzatvárania zmlúv a výplaty dôchodkov. Medzi najdôležitejšie položky patria náklady na prípravu informačného systému, mzdy a osobné náklady, náklady na prevod vyplatenej sumy dôchodku, náklady na kapitál sporiteľov, atď. Tieto náklady by vznikli každej inštitúcii, ktorá by sa do výplaty zapojila – komerčnej poisovní, DSS, Sociálnej poisovní, či komukoľvek inému.

Pri vyíšení nákladov sa vychádza z predpokladanej doby výplaty, pričom sporiteľ musí o najpresnejšie odhadnúť, ako sa náklady budú v tomto čase vyvíjať. To znamená odhadnúť aj budúcu infláciu (v tomto prípade na veľmi dlhé obdobie), ale aj budúce zmeny legislatívy, ktoré môžu mať na výplatu vplyv. Odhadnúť všetky tieto faktory je však mimoriadne náročné, a ak chce sporiteľ a ponúknuť najvyšší dôchodok, najmä v porovnaní s konkurenciou, musí náklady a svoj zisk tlačiť na minimálnu možnú mieru.

V momente, keď má sporiteľ správne odhadnutú výšku nákladov, vie určiť, akú časť úspor môže použiť priamo na výplatu dôchodku. Je logické, že vyššie náklady znižujú celkovú výšku vyplácaných dôchodkov, a naopak, nižšie náklady posúvajú vyplácané dôchodky nahor.

Garantovaný výnos časť úspor, ktorá je určená na výplatu dôchodkov, musí sporiteľ a alej investovať a priniesť tak poberateľovi dôchodku dodatočný benefit. Na výber má krátkodobé cenné papiere (zmenky, štátne pokladničné poukážky, dlhopisy so splatnosťou do 1 roka, termínované vklady a pod.), či dlhodobé investičné nástroje (vládne a korporátne dlhopisy s dlhšou splatnosťou, akcie, alternatívne investície ako private equity, nehnuteľnosti, komodity a pod.). Dôraz na bezpečnosť a požadovanú likviditu týchto investícií núti sporiteľ investovať pomerne konzervatívne, a navyše dba na to, aby o akávané záväzky (splatnosť dôchodkov) boli v súlade so splatnosťou/návratnosťou investícií, ktoré ich kryjú.

V praxi to znamená, že okrem spomínaných krátkodobých cenných papierov sporiteľ investuje najmä do dlhopisov. Zo akávaného výnosu jednotlivých investícií sporiteľ a vyísi celkový priemerný o akávaný výnos, ktorý zahrnie do výpočtu výšky dôchodku. Tento sa tak stáva pre poberateľa dôchodku garantovaným. Platí, že čím vyšší je tento garantovaný výnos, tým vyšší dôchodok môže

pois ov a ponúknú , a naopak. Ak je skuto ne dosiahnutý výnos je nižší, než pois ov a garantuje, musí vzniknutý rozdiel doplati z vlastných zdrojov. Ak je, naopak, skuto ne dosiahnutý výnos vyšší, musí pois ov a minimálne 90% z tohto „nadvýnosu“ vyplati dôchodcovi – bu vo forme zvýšenia doživotného dôchodku alebo ako jednorazovú platbu („trinásty dôchodok“). Tento postup potom opakuje každý rok.

Ak je úrove úrokových sadziieb na trhu nízka (o je, bohužia , aj sú asná situácia, ke sa napríklad výnosy štátnych dlhopisov so splatnos ou do 2-3 rokov pohybujú dokonca pod nulou, a dlhšie splatnosti iba medzi 0 a 1 percentom), nemôže pois ov a dosiahnu , a teda ani garantova , vysoké zhodnotenie úspor, a tento fakt sa následne negatívne odrazí aj na výške dôchodku. Ak sa však situácia zmení, existujúci poberatelia o ni neprídu, ke že sa výrazne podie ajú na vzniknutom nadvýnose. Skuto ný dôchodok tak bude ešte o nie o vyšší, než ponúkla pois ov a v zmluve (ten je minimálny garantovaný, reálny môže by vyšší).

D ůzka dožitia Pri výpo te dôchodku musí pois ov a vedie , na akú dlhú dobu predpokladá jeho výplatu. Nie je totiž jedno, i peniaze ur ené na výplatu rozdelí na 15, 20 i 25 rokov. ím dlhšiu dobu sa predpokladá poberanie dôchodku, tým nižší tento dôchodok bude, a naopak.

Ako pois ov a dospeje ku kvalifikovanému odhadu o akávanej d ůzky dožitia svojich dôchodcov? Dopracova sa ku kone nému parametru nie je jednoduché. Pois ov a musí vychádza z toho, akých dôchodcov bude ma vo svojom kmeni. Ke že sporenie v II. pilieri nie je celoplošne povinné, sú napríklad úmrtnostné tabu ky Štatistického úradu na tento ú el bez alšej úpravy nepoužité né. Akéko vek iné úmrtnostné tabu ky tiež nemusia by relevantné, ke že zobrazujú minulú alebo sú asnú situáciu. Avšak pois ov u v tomto prípade nebude zaujíma , akého veku sa dožívali udiá v minulosti, i akého sa dožívajú v sú asnosti, ale akého sa dožijú jej klienti v budúcnosti. Od roku 1990 do roku 2012 sa priemerný vek dožitia na Slovensku zvýšil o 5 rokov (zo 71,8 na 76,8, teda asi o 7%). Vek dožitia vo veku 62 rokov (pri predpokladanom odchode do dôchodku) sa za rovnaké obdobie zvýšil z 16,86 na 19,4 roka, teda o vyše 2,5 roka, t. j. o 15%. Existuje preto reálny predpoklad, že aj sú asní noví dôchodcovia (cca 62-ro ní udiá) sa budú dožíva vyššieho veku, než je dnes bežný. Vplyv na to má vývoj zdravotnej starostlivosti, zlepšujúci sa životný štýl udi, pokroky v medicíne a pod.

Ke že o akávaná d ůzka dožitia – a teda poberania dôchodku je významným faktorom, na ktorý citlivo reaguje výška ponúkaného dôchodku – musí pois ov a použi všetky dostupné údaje a fakty, pomocou ktorých sa snaží o najpresnejšie odhadnú budúci vývoj. To tvorí absolútnu podstatu tohto typu poistenia. Na jednej strane však pois ov a nemôže dôchodky rozpo íta na príliš dlhú dobu (argumentujúc, že zvolila konzervatívny prístup), pretože v porovnaní s konkurenciou neobstojí (ostatní ju predbehnú výškou dôchodku), ale ani na príliš krátku dobu. V takom prípade by síce dôchodky ponúkla výrazne vyššie a získala by klientov, ktorým by ale nedokázala garantova , že ich bude vypláca po as skuto nej doby dožitia. V dôsledku toho by musela bu vráti Národnej banke Slovenska licenciu alebo by si musela navýši kapitál, z ktorého by kryla dodato né záväzky.

Je nepredstavite né, aby ktorýko vek štátny orgán ur il priemernú dobu, na ktorú majú pois ovne dôchodky po íta , a neprevzal pritom zodpovednos za takýto odhad.

asto kladené otázky

Pre o vláda nestanovila jednotný spôsob výpo tu dôchodkov?

Zákon o starobnom dôchodkovom sporení pôvodne vzorec obsahoval, avšak v praxi bol nevykonateľný. Ak by vláda alebo ktokovek iný vnútil poisovním svoje parametre a postupy, musel by potom za udržanie nos takýchto dôchodkov prevziať zodpovednosť. Tá je v súvislosti výlučne na poisovních – preto kúový nie je akýsi vzorec, i jediný správny parameter, ale schopnosť poisovní preukázať dohadu (NBS), že dôchodok budú schopné vyplácať do konca poberateľovho života, a to v minimálne v dohodnutej výške.

Vysvetlime si to na príklade: Každý z nás chodí nakupovať potraviny. Štandardizovanému produktu, akým v súvislosti doživotné dôchodky nepochybne sú, môžeme analogicky prirovnať napríklad rožky. Štát síce reguluje určité veci, ako napríklad dodržanie hygienických postupov a obsah škodlivých látok, avšak neprikazuje pekárom, aký recept majú pri ich výrobe použiť. Predmetom regulácie je teda bezpečnosť a zdravie občana (v našom prípade analogicky ochrana pred nesolventnosťou poisovní a zabezpečenie trvalého plnenia záväzkov spojených s výplátou dôchodku), nie stanovenie jednotného pomeru surovín, potrebných na výrobu rožka.

Pre o parametre vstupujúce do výpo tu dôchodku nie sú zverejňované?

O akávané priemerné a garantované zhodnotenie (technická úroková miera), použité pri výpočte dôchodku, je uvedené v ponukovom liste, a alej špecifikované aj v zmluve o poistení dôchodku. Za parametrami, ako je o akávaná stredná doba dožitia, sú použité vlastné prieskumy a štatistické údaje poisovní, vlastné i na mieru ušité modely od externých dodávateľov, a tak sú tieto parametre súvisujúce know-how každej poisovní a ich zverejnenie by jednotlivým poskytovateľom dôchodkov mohlo výrazne uškodiť. Rovnako to platí v prípade zverejňovania nákladovej politiky jednotlivých poisovní. Navyše, jedno zverejnené konkrétne číslo by nemalo prakticky žiadnu vypovedaciu schopnosť – jeho zverejnenie ešte nie je zárukou, že postup pri jeho vyíšení bol správny.

Späť k rožkom: ako zákazník, ktorý ich je, nepotrebujem vedieť, koľko droždia použil pekár na 1 kg múky, ako dlho nechal kysnú cesto, i piec rožok v rúre, ani to, aké mzdy platí zamestnancom, koľko energie pri výrobe spotrebuje, i je v zisku alebo v strate. Ak si vyberám z viacerých druhov, vyberiem si ten, ktorý mi viac chutí. Ak chutia rovnako, vyberám si ten, ktorý je lacnejší.

Ako je teda zabezpečená transparentnosť výpo tu dôchodkov?

Systém výplát je nastavený tak, že výsledný produkt je vysoko unifikovaný (doživotný dôchodok je doživotný dôchodok, nech ho vypláca ktorákoľvek poisovní). A tak sa hlavným faktorom pri rozhodovaní sporite a stáva cena, resp. výška ponúkaného dôchodku. O konkrétnych možnostiach a ich cenách sa sporite dozvie priamo z ponukového listu, kde vidí celý dôchodkový trh – z neho okamžite vie, o dostane a za koľko. Systém je tak absolútne transparentný práve vďaka tomu, že v jednom ase dostane sporite na jednom mieste všetky ponuky, ktoré sú plne porovnateľné. To, akým spôsobom sa jednotlivá poisovní a dopracovala k výsledku, nie je pre sporite a podstatné. Napríklad aj pri kúpe lístka na vlak od konkrétneho prepravcu sa rozhodujeme podľa ceny (prípadne komfortu a pomeru oboch parametrov), nie na základe toho, akú časť cestovného použije spoločnosť na mzdy zamestnancov.

Kontroluje niekto, i poisovní postupujú pri výpočte správne?

Áno, kontroluje to orgán dohadu, tým je Národná banka Slovenska. Robí tak vtedy, keď poisovní a žiada o licenciu na vyplácanie dôchodkov z II. piliera, a robí to i priebežne, resp. kedykoľvek na požiadanie. Poisovní a musí NBS predložiť všetky relevantné prepisy a dokumenty, vrátane

použitých parametrov a spôsobu ich kvantifikovania. Primárnym cieľom NBS je zabezpečiť, aby boli dôchodky vyplácané tak, aby ich vyplácanie vedela poisťovňa a v budúcnosti garantovať počas celej doby výplaty.

Kto mi zabezpečí férový dôchodok z poisťovne?

Trh. Férový dôchodok totiž nie je ten, ktorý si vysníva štátny úradník, či samozvaný „odborník“, ktorý ho však nemusí potom desaťročia vyplácať a jeho výšku a doživotnosť garantovať. Férový dôchodok je taký, ktorý vznikol na základe použitia správneho postupu a realistických predpokladov, ktoré zabezpečujú garanciu jeho výplaty do konca života poberateľa a v dohodnutej výške. Brzdou proti útočeniu nadmerných nákladov a ziskov poisťovní má byť to, čo v každom trhovom mechanizme – konkurencia, v tomto prípade výrazne podporená jasnou a prehadnou ponukou všetkých subjektov na jednom mieste, v jednom meste.

Ako vzniká poisťovní zisk?

Zisk alebo strata poisťovne v súvislosti s výplatou dôchodkov nevzniká okamžite, a toľž nie pri každej jednej zmluve. Zisk či strata poisťovne sa prejaví až po pomerne dlhej dobe, kedy je jasné, ako presne odhadla – alebo neodhadla – vývoj spomenutých kľúčových parametrov. Vzhľadom na veľmi dlhú dobu trvania vzťahov medzi poisťovňou a dôchodcom môže aj relatívne malá odchýlka odhadu od reality spôsobiť poisťovní stratu a nutnosť doplniť vlastný kapitál na jej krytie. Naopak, pri lepšom vývoji, než poisťovňa očakávala, sa počas tohto prebytku vráca späť poberateľovi dôchodku. Riadenie hospodárskeho výsledku je v tomto prípade dlhodobý proces.

Upozornenie:

Uvedené informácie majú slúžiť pre účely lepšej informovanosti širokej verejnosti o princípoch, akými poisťovne vyplácajú dôchodky z II. piliera. Uvedené princípy boli na tento účel výrazne zjednodušené a môžu obsahovať drobné nepresnosti. Poisťovne sa pri výpočtoch musia riadiť nielen princípmi finančnej matematiky, ale aj platnou legislatívou, ktorá im ukladá povinnosť vytvárať technické rezervy nielen na krytie základných záväzkov, ale aj na iné nepredvídané situácie. Cieľom je totiž garantovať, že poisťovňa bude schopná vyplácať dohodnutý dôchodok skutočne do konca života každého jedného poberateľa, a to v plnej výške, ktorú si s ním dohodla.